

METROPOLLERDE YOKSULLUK VERİLERİ

Ertan Aksoy*

* Aksoy Araştırma Kurucusu

Türkiye'nin, bazıları kronikleşmiş bazıları ise yeni olan birçok sorunu bulunmakta. Uluslararası göçte "transit ülke" konumundan "hedef ülke" konumuna gelmesi Türkiye'nin yeni tecrübe ettiği sorunlar arasında gösteriliyor. Bu sorunun temel nedeni iktidarın Avrupa Birliği ile yaptığı son anlaşma ama Türkiye'nin göç konusunda asıl tecrübe olduğu, buna rağmen bir türlü çözemediği sorunu iç göçtür. Bu eski problemin ana sebebi olarak bölgesel sosyoekonomik farklılıklar öne çıkıyor.

Kırdan kente göç yalnızca Türkiye'de değil, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm dünya ülkelerinde sıkça tartışılan, araştırılan ve üzerine politikaların geliştirildiği bir konu. Artan şehirleşmeyle birlikte metropollerin cazibesine kapılan, başta gençler olmak üzere hemen her yaşta insan, hep metropollere göç etme eğiliminde oldu. Türkiye'de metropollerin göç hikâyesiyse sosyal olanaklardan daha çok ekonomik olanaklara bağlı ilerledi.

Türkiye'nin en önemli metropolü olan İstanbul'da da tarih boyunca benzer bir göç hikâyesi izliyoruz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) iç göç verilerine göre İstanbul doğumluların 2007 yılında 12,5 milyon olan İstanbul nüfusuna oranı yüzde 17,2'ye 2021 yılında nüfusu 15 milyona ulaşan kentte bu oran yüzde 14,3'e düştü. 2008-2021 yılları arasında farklı şehirlerden İstanbul'a 5,7 milyon kişi göç etti. Aynı yıllar arası

**2022'nin Nisan Ayında
İstanbululluların;**

Yüzde 40'tan fazlası (%43,4) geçinemediğini, beşte birinden fazlası (%27) bazı ödemeleri yapamadığını ve borçlandığını belirtiyor.

Kredi kartı borcunun asgari tutarını ödeyemeyenler yüzde 3,6 iken, hiç ödeyemeyenler yüzde 7,7 oranındaydı.

Yüzde 70'e yakını (%65,9) alışverişinde satın aldığı gıda miktarını, yarıya yakını (%48,8') ürün çeşidini azaltırken, yine yarıya yakını (%47,3) indirim giren ürünleri tercih etti.

Gıda satın alırken kriter olarak ürünün fiyatı yüzde 56,8'le kalitesinin, son tüketim tarihinin, indiriminin, tazeliğinin, markası veya menşeinin önüne geçti.

Onda biri dengeli ve yeterli gıdaya kısmen erişebildiğini, yarısından fazlası (%54) hiçbir şekilde dengeli ve yeterli gıdaya ulaşamadığını düşünüyor.

Genelde Ramazan bayram tatilini İstanbul dışında geçiren bölümün yarıya yakını (%45,5) bu seneki tatilde şehir dışına çıkamadı.

Notlar

İstanbul Planlama Ajansı İstatistik Ofisi'nin yayınladığı İstanbul Barometresi - Nisan 2022 Barometresi verilerinden derlenmiştir.

yaş dağılımına bakıldığında ağırlıklı olarak genç ve çalışma yaşında olan 15-34 yaş arası nüfusun oranı da yüzde 56,8'e çıktı.

Tüm metropollerde olduğu gibi İstanbul'un da göç için cazibe merkezlerinden biri olmasının başlıca nedeni ekonomik faktörler. TÜİK verilerine göre 2015 yılında 50.100 lira olan kişi başı gayrisafi yurt içi hâsıla (GSYH) 2019 yılına kadar 86.798 liraya yükseldi. "Kariyer.net İstihdam Endeksi" verilerine göre 2014'te 47.886 ile ilk sırada yer alan İstanbul'da toplam iş arama sayısı 2019 yılında 32.639 ile ilk sırada yer almaya devam etti.¹

Benzer zaman dilimlerinde diğer şehirlerde de ekonomik olarak gelişme yaşandı ancak İstanbul ile kıyaslandığında bu gelişme bir değişime neden olamadı. Örnek verecek olursak, Malatya'nın kişi başı GSYH'sı 2015-2019 yılları arasında 17.828 liradan 30.423 liraya yükseldi. Ancak 2015'te yüzde 35,6 olan Malatya GSYH'sının İstanbul GSYH'sına oranı 2019 yılında yüzde 35,1 kadardı. Bir başka örnek olarak Adana'yı incelediğimizde de 2015'te yüzde 42,9 olan GSYH oranlarının 2019'da yüzde 42,4 olduğunu görüyoruz. Sonuç olarak, Türkiye'de bir gelişme yaşandı ama bu gelişimde bölgesel farklılıklar göz ardı edildi ve İstanbul gerek sosyal gerekse ekonomik olarak cazibe merkezi olmaya devam etti. Ancak içinde bulunduğumuz ekonomik buhranla birlikte İstanbul da ekonomik cazibesini kaybetmeye başladı.

Türkiye'de ve İstanbul'da Yoksulluk

Türkiye tarihinde görmediği bir ekonomik buhranla karşı karşıya kaldı. Bilimsel bulgulara karşı gelerek tam tersi istikamette ilerletilen Türkiye ekonomisi önce ağır bir kur krizine sürüklendi, sonra arz yönlü maliyet artışlarıyla kendisini enflasyonist bir ortamda buldu. Plansız, programsız ve istikrarsız bir ekonomi yönetimi sonucu Türkiye'nin aylık enflasyon artışları neredeyse tüm dünya ülkelerinin tarihlerinde gördükleri en yüksek enflasyon oranlarıyla eşit seviyede seyrediyor. Kasım 2021 sonrasında hızlı bir artış gösteren yıllık enflasyon oranı Nisan 2022'de yüzde 69,97'ye, Mayıs 2022'de ise yüzde 73,5'e kadar yükseldi. Aynı tarihlerde üretici enflasyonu ise Nisan 2022'de yüzde 121,82, Mayıs 2022'de ise yüzde 132,16 oldu. İktidar aynı gemide olduğumuzu, sefayı da birlikte çektiğimizi söylerken, vatandaşlar hayat pahalılığı altında ezilmeye mahkûm oldu.

Türkiye Monitörü Mayıs 2022 araştırması vatandaşın içinde bulunduğu ekonomik zorluğu ve bu zorluğun getirdiği psikolojik yükü açıkça ortaya koyuyor.² Mayıs ayında katılımcıların yüzde 82,8'i geçen aya göre alım gücünün çok azaldığını/azaldığını belirtmekte. Temel ihtiyaçlarının hiçbirini rahat bir şekilde karşılayamadığını belirtenlerin oranı yüzde 14,3, azını/birazını rahat karşılayabilenlerin oranı da yüzde 71,1. Lüks ihtiyaçlar ise vatandaşın gündeminden neredeyse çıkmaya başlamış. Katılımcıların yüzde 57,5'i lüks ihtiyaçlarının hiçbirini rahat karşılayamadığını, yüzde 36,4'ü ise azını/birazını rahat bir şekilde karşılayabildiğini belirtmiş.

Artan maliyetler ve geçim sıkıntısı vatandaşın ekonomik beklentisine de doğal olarak yansıyor. Şubat 2022'de yüzde 77 olan asgari ücreti yetersiz bulanların oranı Mart 2022'de yüzde 83,8'e, Mayıs 2022'de ise yüzde 89,8'e yükseldi. Mart 2022'de yüzde 77,3 olan asgari ücrette ikinci zam beklentisi ise Mayıs 2022'de yüzde 81,5'e yükseldi. Hayat pahalılığının iyiden iyiye artırdığı yük vatandaşın karamsar bakış açısının artmasına ve kendisini değersiz hissetmesine neden oldu. Türkiye'de yaşanan bir yurttaş olarak kendisini çok değersiz/değersiz hissedenlerin oranı yüzde 61,8.

Türkiye geneliyle kıyaslandığında metropollerde hissedilen ekonomik buhranın bazı noktalarda benzeştiği ancak bazı noktalarda da farklılaştığını gözlemliyoruz. İstanbul Barometresi Nisan 2022 araştırmasında, Türkiye geneliyle benzer bir şekilde vatandaşın temel ihtiyaçlarını rahat bir şekilde gideremediği görülüyor.³ Araştırmada katılımcıların yüzde 65,9'u gıda alışverişlerinde miktarı azaltmak zorunda kaldığını belirtmiş. Gıda alışverişi yaparken ilk olarak fiyata dikkat ettiğini belirtenlerin oranı yüzde 56,8, maddi yetersizliklerden dolayı dengeli ve yeterli gıdayı tüketemeyenlerin oranı ise yüzde 58,4 olmuş.

Metropollerin Türkiye genelinden farklılaştığı noktalardan en öne çıkanı ise kira artışları. Sahibinden.com Emlak 360 Endeksi'ne göre ortalama bir kira İstanbul'da 8.240 liraya çıkmışken Trabzon'da 1.936 lira ve Erzincan'da 1.835 lira seviyelerinde. Buna göre kiralar Trabzon'da ve Erzincan'da asgari ücretli çalışanın maaşının yarısı kadar iken, İstanbul'da çalışan asgari ücretlinin maaşının ise 1,9 katı kadar. Görece İstanbul'da daha yoğun olan nitelikli istihdam için de durum pek farklı değil. Yine Kariyer.net bulgularında ortalama bir psikolog maaşı 5.670 lira, makine mühendisi maaşı 7.150 lira ve ekonomist maaşı 9.300 lira olarak hesaplanmış. Buna göre İstanbul'da yaşayan bir psikoloğun kirası maaşının 1,5 katı, makine mühendisinin 1,2 katı ve ekonomistin 0,9 katı kadar. Hesaplamaya göre nitelikli olarak tanımlanan bu meslek gruplarının İstanbul'da sahip oldukları hayat standartları, Trabzon veya Erzincan gibi şehirlerde asgari ücretle çalışan birine göre oldukça kötü durumda.

Türkiye'de bölgesel kalkınmışlık farkları her zaman en büyük sorunlardan biri oldu ve iç göçün ana nedenleri arasında yer aldı. Anadolu'da dünyaya gelen ve daha iyi sosyoekonomik imkânlar sahip olmak isteyen bir çocuk için ise metropoller tek araç oldu. Ancak içinde bulunduğumuz ekonomik buhran metropollerin de artık umut olmaktan çıkmaya başladığını gösteriyor. Artan kiralar ve temel maliyetler metropollerde de aranan imkânların bulunamayacağı gerçeğiyle toplumu karşı karşıya bırakmakta.

Notlar

- 1 "Kariyer.net İstihdam Endeksi": <https://www.kariyer.net/kariyer-istihdam-endeksi/>.
- 2 Aksoy Araştırma'nın "Türkiye Monitörü" araştırması bulgularından faydalanılmıştır.
- 3 İstanbul Planlama Ajansı, "İstanbul Barometresi Nisan 2022": <https://ipa.istanbul/urun/istanbul-barometresi-nisan-2022/>.

TÜRKİYE'DE KATILIMCI BELEDİYESİZLİK ANLAYIŞIYLA
TASARLANAN VE DRONE GÖRÜNTÜLERİYLE BESLENEN

İLK VE TEK

3 BOYUTLU MEKANSAL İŞARETLEME UYGULAMASINI
HAYATA GEÇİRİYORUZ

Uygulamayı incelemek için:
geo.bimtas.istanbul/ucboyut

- KAMUSAL AÇIK ALANLAR
- ULAŞIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK
- TEKNİK ALTYAPI
- KAMU HİZMETLERİ
- SOSYAL VE KÜLTÜREL YAŞAM
- KENTSEL ÇEVRE
- DOĞAL ÇEVRE
- EKONOMİ
- AFET VE RİSKLER
- KÜLTÜREL MİRAS VE KORUMA
- DİĞER

BEYOĞLU
SENİN .İST